

จอมปราชัญแห่งการพัฒนา

ทฤษฎีใหม่

คำนำ

“๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” สำนักราชเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานประมงและสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานกปร.) ได้ร่วมกันจัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสอันเป็นมงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมพรรษา ๗ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

หนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจพระราชดำริ พระปรีชาสามารถและผลสำเร็จจากการพัฒนาในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ก่อให้เกิดคุณูปการต่อประชาชน ประเทศชาติมาอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำเป็นหนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา มีทั้งสิ้น ๑๔ เล่ม ประกอบด้วย หลักการทรงงาน, รากฐานความมั่นคงของมนุษย์, น้ำคือชีวิต, ปราชญ์แห่งดิน, รักรักษา : รักษาสิ่งแวดล้อม, วิธีแห่งดุลยภาพ, ทฤษฎีใหม่, ชะลอน้ำ : เพิ่มความชุ่มชื้น, กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต, พลังงานสีเขียว, จากน้ำเสียสู่น้ำใส, พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต, ผลสำเร็จสู่ประชาชน และพระเกียรติเกริกไกร

โดยมีเป้าหมายหลักคือ เพื่อให้การจัดโครงการเฉลิมพระเกียรติ **“๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา”** เป็นไปอย่างสมพระเกียรติและสามารถเผยแพร่พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ประกอบกับเพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการสานต่อและถ่ายทอดแนวพระราชดำริได้อย่างชัดเจน เหมาะสม ผ่านการเรียนรู้จากหนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา ทั้ง ๑๔ เล่ม ที่มีลักษณะที่เรียบง่ายสามารถนำไปประยุกต์ได้อย่างหลากหลาย อันนำไปสู่การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมองค์กร และประเทศชาติ ให้บังเกิดความสุขและความยั่งยืนตลอดไป

คณะทำงานจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ **“๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา”**
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

กฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ ชีวิตที่พอเพียง

๒

ปัญหาหลักของเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่อาศัยน้ำฝน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ และส่วนมากเป็นนาข้าวและพืชไร่ นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงกับความแปรปรวนของสภาพดิน ฟ้า อากาศ และฝนทิ้งช่วง แม้ว่าจะมีการขุดบ่อหรือสระเก็บน้ำไว้ใช้บ้างแต่ก็ไม่มีขนาดแน่นอน หรือ

มีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นปัญหาให้มีน้ำใช้ไม่เพียงพอ รวมทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์ใดๆ และส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว

ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากดังกล่าวให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤติโดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนัก

พระราชดำรินี้ ทรงเรียกว่า “**ทฤษฎีใหม่**” อันเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทฤษฎีใหม่ : ทำไม่ใหม่

๑. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน

๒. มีการคำนวณโดยหลักวิชาการ เกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้ตลอดปี

๓. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ สำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึง ๓ ขั้นตอน

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น หรือเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง”

การจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ซึ่งหมายถึง

พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำ และพืชน้ำต่าง ๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน สำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ ให้ปลูกไม้ผล-ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เป็นที่อยู่อาศัยเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนอื่นๆ

หลักการและแนวทางสำคัญ

๑. เป็นระบบการผลิตแบบพอเพียง ที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำนองเดียวกับ การ “ลงแขก” แบบดั้งเดิม เพื่อลดค่าใช้จ่าย

๒. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนา ๕ ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ

๓. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะทำการเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่าต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อการเพาะปลูก ๑ ไร่โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา ๕ ไร่ ทำพืชไร่หรือไม้ผลอีก ๕ ไร่ (รวมเป็น ๑๐ ไร่) จะต้องมีน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังนั้น หากมีพื้นที่ ๑๕ ไร่ จึงมีสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย

- นา ๕ ไร่
 - พืชไร่พืชสวน ๕ ไร่
 - สระน้ำ ๓ ไร่ ลึก ๔ เมตร จุประมาณ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์-
เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยาม
ฤดูแล้ง
 - ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ ๒ ไร่
- รวมทั้งหมด ๑๕ ไร่**

แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บกักน้ำขึ้นอยู่กับสภาพ
ภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี
- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึกหรือตื้นและแคบหรือกว้างก็ได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมเพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อยๆ

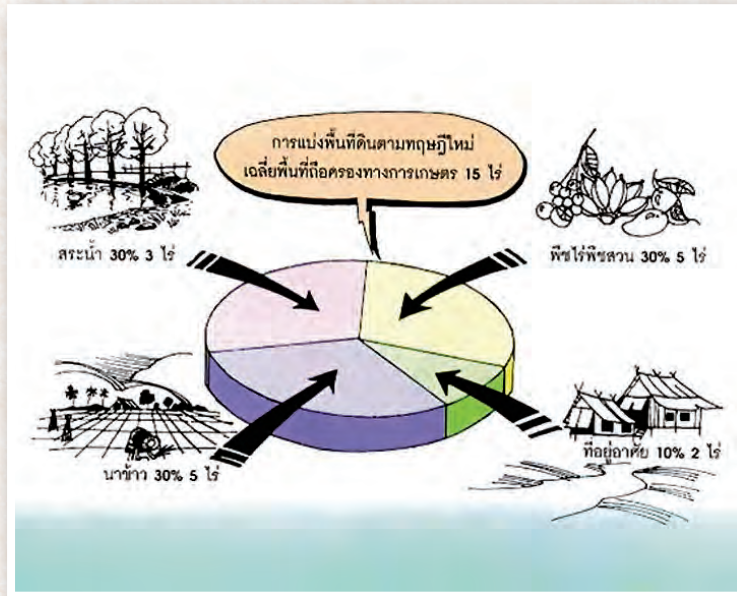
การมีสระเก็บกักน้ำนั้นเพื่อเกษตรกรได้มีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึง การควบคุมให้ดี มีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มีได้หมายความว่าเกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรัง เพราะหากน้ำในสระเก็บกักไม่พอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียง ก็อาจจะต้องสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้น้ำในเขื่อนหมดได้ แต่เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ให้เกษตรกรใช้น้ำที่ได้เก็บตุนนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาลเช่น

- หน้าฝน จะมีน้ำมากพอที่จะปลูกข้าวและพืชชนิดอื่นๆ ได้
- หน้าแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ควรปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วต่างๆ

๔. การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราถือครองที่ดินถัวเฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕ ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ไปเป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ

- ๓๐ เพอร์เซ็นต์ ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลุกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด ฯลฯ ได้ด้วย)
- ๓๐ เพอร์เซ็นต์ ส่วนที่สอง ทำนา
- ๓๐ เพอร์เซ็นต์ ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล - ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น)
- ๑๐ เพอร์เซ็นต์ สุดท้าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตากกองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตรหรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมโดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ คุณสมบัติของดิน ปริมาณน้ำฝนและสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุกกว่าภาคอื่น หรือหากพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อหรือสระน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า : “ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง” และ “ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม”

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นพอยู่พอกินและตัดค่าใช้จ่ายลงเกือบหมด มีอิสรภาพจากบ้จจัยภายนอก และเพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามขั้นที่สอง และขั้นที่สาม ต่อไปตามลำดับ ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ซลประทาน ฯลฯ)

- เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก

๒. การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่าย ผลผลิต)

- เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการ
ขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียม
ลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว
เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขาย
ผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

๓. ความเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)

- ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดี
พอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต
เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้าที่
พอเพียง

๔. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)

- แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น
เช่น มีสถานเอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุน
ไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

๕. การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา)

- ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น
มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชน
ของชุมชนเอง

๖. สังคมและศาสนา

- ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว
- กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชน นั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทเอกชน จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะร่วมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)

- ธนาคารกับบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร
เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ที่ได้พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ นั้น พอจะสรุปถึงประโยชน์
ของทฤษฎีใหม่ได้ ดังนี้

๑. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับ
ที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาของ
“เศรษฐกิจพอเพียง”

๒. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ใน
สระมาปลูกพืชผักต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียน
ชลประทาน

๓. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่
นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้

๔. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัว และช่วย
ตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป
อันเป็นการประหยัสดงบประมาณด้วย

ข้อสำคัญที่ควรพิจารณา

๑. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่นั้น มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ฉะนั้นเกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย

๒. การขุดสระน้ำนั้น จะต้องสามารถเก็บกักน้ำได้ เพราะสภาพดินในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน เช่น ดินร่วน ดินทราย ซึ่งเป็นดินที่ไม่สามารถอุ้มน้ำได้ หรือเป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับพืชที่ปลูกได้ ฉะนั้น จะต้องพิจารณาให้ดีและควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน

๓. ขนาดของพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินถัวเฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕ ไร่ แต่ให้พึงเข้าใจว่าอัตราส่วนเฉลี่ยขนาดพื้นที่นี้มีใช้หลักตายตัว หากพื้นที่การถือครองของเกษตรกรจะมีน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถนำอัตราส่วนนี้ (๓๐:๓๐:๓๐:๑๐) ไปปรับใช้ได้ โดยถือเป็นเกณฑ์เฉลี่ย

๔. การปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าวซึ่งเป็นพืชหลัก ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ และพืชสมุนไพร อีกทั้งยังมีการเลี้ยงปลา หรือสัตว์อื่น ๆ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี เป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของอาหารสำหรับครอบครัวได้ และส่วนที่เหลือสามารถจำหน่ายได้เป็นรายได้แก่ครอบครัวได้อีก

๕. ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนจะเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีใหม่ เช่น การลงแรงช่วยเหลือกัน หรือที่เรียกว่าการลงแขก นอกจากจะทำให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนแล้ว ยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานได้อีกด้วย

๖. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหาก เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี ซึ่งอาจนำมาถมทำขอบสระน้ำหรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผล

เงื่อนไขหรือปัญหาในการดำเนินงาน

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๘ ณ ศาลาดุสิตดาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...การทำทฤษฎีใหม่นี้มีไชของง่าย ๆ แล้วแต่ที่ แล้วแต่โอกาส และแล้วแต่งบประมาณ เพราะว่าเดี๋ยวนี้ประชาชนทราบถึงทฤษฎีใหม่นี้กว้างขวาง และแต่ละคนก็อยากได้ให้ทางราชการขุดสระแล้วช่วยแต่มันไม่ใช่สิ่งง่ายนักบางแห่งขุดแล้วไม่มีน้ำ แม้จะมีฝนน้ำก็อยู่ไม่ได้ เพราะว่ามันเร็ว หรือบางทีก็เป็นทีที่รับน้ำไม่ได้ ทฤษฎีใหม่นี้จึงต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสมด้วย...ฉะนั้น การที่ปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่หรืออีกนัยหนึ่ง

ปฏิบัติเพื่อหาหน้าให้แก่ราษฎร เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ง่าย ต้องช่วย
กันทำ...”

ตัวอย่างพืชที่ควรปลูกและสัตว์ที่ควรเลี้ยง

ไม้ผลและผักยืนต้น : มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน
ละมุด ส้ม กล้วย น้อยหน่า มะละกอ กระถ่อน แคบ้าน มะรุม สะเดา
ขี้เหล็ก กระถิน เป็นต้น

ผักล้มลุกและดอกไม้ : มันเทศ ผือก ถั่วฝักยาว มะเขือ
มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้โรย กุหลาบ รัก และชอนกลิ้น เป็นต้น

สมุนไพรและเครื่องเทศ : หมาก พลู พริกไทย บุก บัวบก
มะเกลือ ชุมเห็ด หญ้าแฝก และพืชผักบางชนิด เช่น กะเพรา
โหระพา สะระแหน่ แมงลัก และตะไคร้ เป็นต้น

ไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง : ไม้ มะพร้าว ตาล กระจินณรงค์
มะขามเทศ สะแก ทองหลาง จามจุรี กระจิน สะเดา ชี้เหล็ก ประดู่
ชิงชัน และยางนา เป็นต้น

พืชไร่ : ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย
มันสำปะหลัง ละหุ่ง หนุ่ย เป็นต้น พืชไร่หลายชนิดอาจเก็บเกี่ยว

เมื่อผลผลิตยังสดอยู่ และจำหน่ายเป็นพืชประเภทผักได้และมีราคาดีกว่าเก็บเมื่อแก่ พืชไร่เหล่านี้ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย และมันสำปะหลัง เป็นต้น

พืชบำรุงดิน และพืชคลุมดิน : ถั่วมะแฮะ ถั่วฮามาต้า โสนแอฟริกัน โสนพื้นเมือง ปอเทือง ถั่วพริ้ว ชี้เหล็ก กระถิน รวมทั้งถั่วเขียวและถั่วพุ่ม เป็นต้น และเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วไถกลบลงไปเพื่อบำรุงดินได้

หมายเหตุ : พืชหลายชนิดใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งชนิด และการเลือกปลูกพืชควรเน้นพืชยืนต้นด้วย เพราะการดูแลรักษาในระยะหลังจะลดน้อยลง มีผลผลิตทยอยออกตลอดปี หากเลือกพืชยืนต้นชนิดต่าง ๆ กัน จะให้ความร่มเย็นและชุ่มชื้นกับที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควรเลือกต้นไม้และพืชให้สอดคล้องกับคุณภาพของพื้นที่ เช่น ไม่ควรปลูกยูคาลิปตัสบริเวณขอบสระ ควรเป็นไม้ให้คุณค่าสูงกว่า เช่น ไม้ผล เป็นต้น

สัตว์เลี้ยงอื่น ๆ ได้แก่

๑. สัตว์น้ำ เช่น ปลาไน ปลานิล ปลาดุกเพียนขาว ปลาดุก เพื่อเป็นอาหารเสริมประเภทโปรตีน และยังสามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ในบางพื้นที่สามารถเลี้ยงกันได้

๒. สุกร หรือ ไก่ ทำเล้าเลี้ยงบนสระน้ำ ทั้งนี้มูลสุกรและไก่สามารถนำมาเป็นอาหารปลา บางแห่งอาจเลี้ยงเบ็ดได้

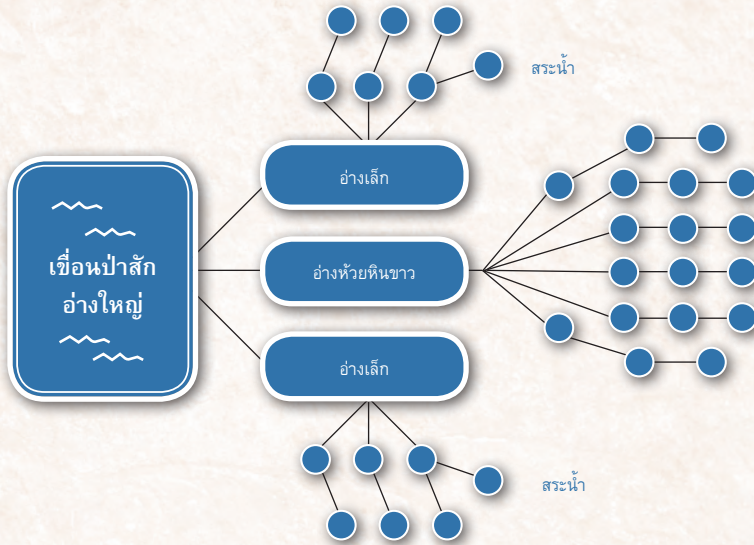
ทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์

ทฤษฎีใหม่ที่ดำเนินการตามธรรมชาติ อาศัยแหล่งน้ำจากน้ำฝน ประสิทธิภาพยังอยู่ในลักษณะ “หมิ่นเหม่” เพราะหากปีไหนฝนน้อยอาจไม่เพียงพอ ฉะนั้น การที่จะทำให้ทฤษฎีใหม่สมบูรณ์ได้นั้น สระเก็บกักน้ำจะต้องทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มความสามารถ โดยต้องมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถเพิ่มเติมน้ำในสระเก็บกักน้ำให้เต็มอยู่เสมอ ดังเช่นในกรณีของการทดลองที่วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอวิธีการ ดังนี้

ระบบทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์

อ่างใหญ่ เต็มอ่างเล็ก อ่างเล็ก เต็มสระน้ำ

จากภาพวงกลมเล็กคือสระน้ำที่เกษตรกรขุดขึ้นตามทฤษฎีใหม่ เมื่อเกิดขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เกษตรกรสามารถสูบน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ และหากน้ำในสระไม่เพียงพอก็ขอรับน้ำจากอ่างห้วยหินขาว (อ่างเล็ก) ซึ่งได้ทำระบบส่งน้ำเชื่อมต่อทางท่อลงมายังสระน้ำที่ได้ขุดไว้ในแต่ละแปลง ซึ่งจะช่วยให้สามารถมีน้ำใช้ตลอดปี

กรณีที่เกษตรกรใช้น้ำกันมาก อ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว ก็อาจมีปริมาณน้ำไม่พอเพียง เมื่อมีเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์หรือมีโครงการใหญ่ที่สมบูรณ์แล้ว ก็ใช้วิธีการผันน้ำจากป่าสักคืออ่างใหญ่ ต่อลงมายังอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว (อ่างเล็ก) ก็จะช่วยให้มีปริมาณน้ำมาเติมในสระของเกษตรกรพอตลอดปีโดยไม่ต้องเสี่ยง

ระบบการจัดการทรัพยากรน้ำตามแนวพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สามารถทำให้การใช้น้ำเพิ่มประสิทธิภาพจากระบบส่งท่อเปิดผ่านไปตามแปลงไร่นาต่างๆ ถึง ๓ - ๕ เท่า เพราะยามหน้าฝนนอกจากน้ำในอ่างเก็บน้ำ ยังมีน้ำในสระของราษฎรเก็บไว้พร้อมกันด้วย ทำให้มีปริมาณน้ำเพิ่มอย่างมหาศาล น้ำในอ่างที่ต่อมาสู่สระจะทำหน้าที่เป็นแหล่งเก็บน้ำสำรอง คอยเติมเท่านั้นเอง

NEW THEORY ทฤษฎีใหม่

เรื่องทฤษฎีใหม่

(๑) ถ้าพูดอย่างสรุปที่สุด เป็นวิธีปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อย แปลงเล็ก (ประมาณ ๑๕ ไร่)

(๒) หลักสำคัญ : ให้เกษตรกรมีความพอเพียง โดยเลี้ยงตัวเองได้ (Self sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

(๓) มีการผลิตข้าวบริโภคอย่างพอเพียงประจำปี โดยถือว่าครอบครัวหนึ่ง ทำนา ๕ ไร่ จะมีข้าวพอกินตลอดปี ข้อนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีใหม่นี้

(๔) เพื่อการนี้ จะต้องใช้หลักว่า ต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ = ๕ ไร่ ต้องมี ๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ฉะนั้นแต่ละแปลง (๑๕ ไร่) ทำนา ๕ ไร่ ทำพืชไร่ หรือ ไม้ผล ฯลฯ ๕ ไร่ = ๑๐ ไร่ จำต้องมีน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

จึงตั้งสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย
สระน้ำ ๓ ไร่ ลึก ๔ เมตร จะจุประมาณ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ ๒ ไร่

นา ๕ ไร่ และ พืชไร่และสวน ๕ ไร่ รวมทั้งหมดเป็น ๑๕ ไร่

(๕) อุปสรรคที่สำคัญที่สุด คือ

อ่างเก็บน้ำหรือสระ ที่มีน้ำเต็มและได้รับน้ำให้เต็มเพียงปีละหนึ่งครั้ง จะมีการระเหยวันละ ๑ เซนติเมตร โดยเฉลี่ย ในวันที่ไม่มีฝนตก หมายความว่า ในปีหนึ่ง ถ้านับว่าแห้ง ๓๐๐ วัน ระดับของสระจะลดลง ๓ เมตร (ในกรณีนี้ ๓ / ๔ ของ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้ได้จะเหลือ ๔,๗๕๐ ลูกบาศก์เมตร) จึงต้องมีการเติมน้ำเพื่อให้เพียงพอ

(๖) มีความจำเป็นที่จะมีแหล่งน้ำเพิ่มเติม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่วัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สร้างอ่างจุ ๘๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร สำหรับเลี้ยง ๓,๐๐๐ ไร่

(๗) ลำพังอ่างเก็บน้ำ ๘๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร จะเลี้ยงได้ ๘๐๐ ไร่ (โครงการพัฒนาพื้นที่วัดมงคลชัยพัฒนา มีพื้นที่ ๓,๐๐๐ ไร่ แบ่งเป็น ๒๐๐ แปลง) อย่างนี้จึงเลี้ยงได้ ๔ แปลง ลำพังสระในแปลงเลี้ยงได้ ๔.๗๕ ไร่ ($๔.๗๕ + ๔$ ไร่ = ๘.๗๕ ไร่) จึงเห็นได้ว่าหมิ่นเหม่มาก แต่คำนวณว่า ๘.๗๕ ไร่ นั้น จะทำเกษตรกรรมอย่างสมบูรณ์ได้ อีก ๖.๒๕ ไร่ จะต้องอาศัยเทวดาเลี้ยง แต่ถ้าคำนวณว่า ในระยะที่ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้น้ำ หรือมีฝนตก น้ำฝนที่ตกมา จะเก็บไว้ได้ในอ่างและสระสำรองไว้สำหรับเมื่อต้องการ อ่างและสระจะทำหน้าที่เปลี่ยนน้ำฝน (Regulator) จึงเข้าใจว่าในระบบนี้ น้ำจะพอ

(๘) ปัญหาใหญ่อีกข้อหนึ่ง คือ ราคาการลงทุนค่อนข้างสูง เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก (ทางราชการ ทางมูลนิธิ และเอกชน) แต่ค่าดำเนินงานไม่เปลี่ยนแปลงสำหรับการเกษตรกร

มูลนิธิชัยพัฒนา

วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๓๗

แปลงตัวอย่างการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ : อ่างเก็บน้ำห้วยปู้

พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอ่างเก็บน้ำห้วยปู้ อยู่บริเวณท้ายอ่างเก็บน้ำห้วยปู้ ตามแนวพระราชดำริ บ้านเหล่านกยูง หมู่ที่ ๖ ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่ดำเนินการ ๒๐ ไร่ มีนายขวัญใจ แก้วหาวงค์ อายุ ๖๐ ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เป็นหัวหน้าศูนย์เรียนรู้ โดยมีแรงงานในครัวเรือน รวม ๔ คน เดิมใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวและใช้น้ำจากบ่อขนาดเล็กในไร่นา เพาะปลูกพืชอายุสั้นในฤดูแล้งในนา หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ต่อมาในปี ๒๕๕๐ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ได้สนับสนุนชุดสระทฤษฎีใหม่ ในไร่นาให้ ๑ แห่ง จึงทำการเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง ตามแนวทฤษฎีใหม่

กิจกรรมที่ดำเนินการ

- ปลูกข้าวนาปี ๑๖ ไร่
- ปลูกไม้ผลชนิดต่างๆ ๑ ไร่ ๒ งาน
- ปลูกพืชไร่ ๑ ไร่

- ปลุกพืชผัก ๒ งาน
- เพาะเห็ดในโรงเรือน ๑ โรง
- เลี้ยงโค ๖ ตัว
- เลี้ยงปลา ๑ บ่อ ต่อ ๑ ไร่ ต่อ ๖,๐๐๐ ตัว

วิธีการดำเนินการ

จัดแบ่งพื้นที่ดำเนินการเป็น ๔ ส่วน ตามองค์ประกอบของ ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ แต่ปรับเปลี่ยนสัดส่วนของพื้นที่ ต่างๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่และแรงงาน ดังนี้

ส่วนแรก พื้นที่ ๑ ไร่ (๕ เพอร์เซ็นต์) เป็นแหล่งน้ำและ เลี้ยงปลา ใช้พื้นที่บ่อน้ำขนาดเล็กบ่อเดิม ซึ่งอยู่ใกล้ประตูระบายน้ำ จากคลองส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยปู้ ขุดเป็นบ่อทฤษฎีใหม่ ขนาดกว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร ลึก ๓.๕ เมตร มีความจุน้ำ ประมาณ ๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ใช้เก็บกักน้ำไว้สำหรับการเพาะ ปลุกพืชและทำการประมง สามารถรับการเติมน้ำจากอ่างเก็บน้ำ แล้วระบายลงสู่แปลงเกษตรในพื้นที่ลุ่มได้ด้วย บริเวณคันคูรอบ สระน้ำใช้เป็นพื้นที่ปลุกพืชผสมผสาน ได้แก่ มะพร้าว ลำไย ลิ้นจี่ ส้มโอ มะม่วง มะละกอ กัลย กล้วย ฯลฯ และพืชผักต่างๆ แซม ระหว่างแถวของไม้ผล ส่วนขอบสระมีการปลูกหญ้าแฝก ข่า และ ตะไคร้ ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน มีการเก็บเกี่ยวผลผลิต ข่า ตะไคร้ ไปจำหน่ายและตัดไปไปคลุมโคนไม้ผล สำหรับน้ำที่อยู่ใน สระ มีการปล่อยปลาเลี้ยงเพื่อการบริโภคและจำหน่ายจำพวก

ปลากินพืช ได้แก่ ปลานิล ปลาไน ปลาดตะเพียน ฯลฯ ปีละประมาณ ๖,๐๐๐ ตัว มีรายได้จากการจำหน่ายปลา ปีละ ๓,๐๐๐ บาท และยังมีการทำกระชังเลี้ยงปลาดุกและกบอีก รวม ๗ กระชัง พื้นที่มุมสระน้ำด้านหนึ่งได้จัดทำคอกสัตว์ปีกสำหรับเลี้ยงเป็ดบาราบี่ ๓๐ ตัว และไก่ภูพาน ๔๐ ตัว มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ปีกปีละ ๒,๕๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ บนขอบสระมีคอกเลี้ยงสุกรดำ พันธุ์ภูพาน จำนวน ๓ ตัว

ส่วนที่ ๒ พื้นที่ ๑๖ ไร่ (๘๐ เพอร์เซ็นต์) เป็นพื้นที่ปลูกข้าว ใช้ปลูกข้าวนาปีโดยอาศัยน้ำฝน ถ้าประสพภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วงสามารถทดน้ำจากในสระทฤษฎีใหม่ลงสู่แปลงนาได้ พันธุ์ข้าวที่ปลูกใช้ข้าวพันธุ์ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์ กข ๖ และหอมมะลิ ๑๐๕ มีการเพาะปลูกข้าวตามหลักวิชาการที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ในการปลูกข้าวโดยใช้ปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี ในปีหนึ่งๆ จะได้ผลผลิตข้าวประมาณ ๕.๖ ตัน เฉลี่ยผลผลิต ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ จึงมีค่าตอบแทนจากการทำนาคิดเป็นเงิน ๕๖,๐๐๐ บาทต่อปี ในระหว่างการเพาะปลูกข้าวในนา ได้ใช้พื้นที่จำนวน ๒ ไร่ ปลอ่ยปลาเลี้ยงในนาข้าวเพื่อเป็นอาหารและจำหน่ายเป็นการลดต้นทุนในการผลิตและเพิ่มรายได้ อีกทั้งปลายังช่วยเพิ่มธาตุอาหารให้ต้นข้าวโดยการถ่ายมูลและแหวกว่ายถ่ายเทอากาศ กำจัดวัชพืชและศัตรูพืชในนาข้าวได้อีกด้วย หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในฤดูนาปีแล้วจะไถกลบตอซึ่ง

และเตรียมดินเพาะปลูกพืชอายุสั้นในนาข้าว ทำให้มีรายได้ต่อเนื่อง เมื่อจะปลูกข้าวในฤดูนาปีครั้งต่อไป ก็จะหว่านเมล็ดพืชตระกูลถั่วทำปุ๋ยพืชสดเพื่อปรับปรุงสภาพของดินและเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ต้นข้าว

ส่วนที่ ๓ พื้นที่ ๒ ไร่ (๑๐ เพอร์เซ็นต์) เป็นพื้นที่ปลูกพืชผสมผสาน

ไม้ผล - ไม้ยืนต้น พื้นที่ ๑.๕ ไร่

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มใช้ปลูกพืชยืนต้นได้น้อย จึงได้ปรับสัดส่วนการปลูกไม้ผล - ไม้ยืนต้น ลดลงตาม

ศักยภาพของพื้นที่ ดังนั้น จึงมีการปลูกไม้ผล - ไม้ยืนต้น บนคันคูรอบสระน้ำ และปลูกบนคันนา โดยทำคันนาให้ขยายใหญ่กว่าปกติ ไม้ผล - ไม้ยืนต้นที่เพาะปลูกมีหลายชนิด มีทั้งที่ให้ผลผลิตแล้วและยังไม่ให้ผลผลิต ที่ให้ผลผลิตแล้วส่วนใหญ่เป็นกล้วยน้ำว้า ซึ่งจะมีรายได้จากการขายผลผลิตไม้ผล - ไม้ยืนต้น ปีละประมาณ ๒,๐๐๐ บาท

พืชไร่ - พืชผัก และพืชอายุสั้นต่างๆ พื้นที่ ๐.๕ ไร่

ดำเนินการเพาะปลูกพืชผักต่างๆ เนื่องจากพื้นที่ดอน มีจำกัด จึงได้กันพื้นที่นาดอนไว้ประมาณ ๐.๕ ไร่ เพื่อปลูกแตงกวา

ในปลายฤดูฝนเพราะผลผลิตมีราคาดี และเมื่อมีการเก็บเกี่ยวข้าวที่เพาะปลูกในนาทั้งหมดแล้วจะใช้พื้นที่นาจำนวน ๒ ไร่ เพาะปลูกพืชต่าง ๆ สลับหมุนเวียนในแต่ละปี ขึ้นอยู่กับสภาวะตลาดในขณะนั้น และการปลูกพืชหมุนเวียนยังเป็นการหลีกเลี่ยงการระบาดของศัตรูพืช และทำให้พืชใช้ธาตุอาหารในดินได้คุ้มค่าในระดับความตื้นลึกของพื้นดินที่แตกต่างกันตามความยาวของรากพืชแต่ละชนิด รายได้จากการปลูกพืชไร่ - พืชผัก และพืชอายุสั้นต่างๆ ปีละ ๗,๕๐๐ บาท ในการปลูกพืชอายุสั้นในนาข้าวจะใช้วิธีขุดร่องระบายน้ำเล็กๆ แล้วสูบน้ำจากสระทฤษฎีใหม่ลงสู่แปลงนาเพื่อให้น้ำแก่พืช

ส่วนที่ ๔ พื้นที่ (๕ เพอร์เซ็นต์) ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ

เป็นพื้นที่สร้างบ้านและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ได้แก่ ดอกเลี้ยงสัตว์ โรงปุ๋ยอินทรีย์ ที่เก็บเครื่องมือการเกษตร ที่เก็บอาหารสัตว์ โรงเพาะเห็ด รวมทั้งศาลาเรียนรู้ที่สร้างไว้สำหรับเป็นที่จัดประชุมและไว้ต้อนรับผู้ที่มาศึกษาดูงาน นอกจากนี้ บริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัยยังมีการปลูกพืชผักต่างๆ และพืชสมุนไพรไว้ศึกษาและนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สรุปการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ “นายขวัญใจ แก้วหาวงค์”

๑. กำหนดการลงทุนและดำเนินการผลิตในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ไม่มากจนเกินกำลัง อาศัยแรงงานของคนในครอบครัวเป็นหลัก

๒. บริหารการใช้จ่ายในครอบครัวไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย
ทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยปลูกพืชเลี้ยงสัตว์หลายชนิดได้
ผลผลิตทุกฤดูกาล มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค เลือกซื้อเฉพาะ
สินค้าที่จำเป็นที่ผลิตเองไม่ได้

๓. จัดแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรอย่างมีเหตุผล ปรับยึดหยุ่น สัดส่วนพื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ให้สามารถใช้ประโยชน์เต็ม ประสิทธิภาพทุกพื้นที่ ทำให้มีรายได้ต่อเนื่อง

๔. มีการวางแผนการผลิต โดยคำนึงถึงศักยภาพของ พื้นที่ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และช่วงเวลาการเพาะปลูกที่จะทำให้อำนาจผลผลิตได้ในราคาดี

๕. รู้จักนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้กับความรู้นิใหม่ ๆ ที่ได้ จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงบำรุงดินโดยทำปุ๋ยชีวภาพ ใช้เอง และการใช้ฮอร์โมนจากพืชทำสารขับไล่แมลงศัตรูพืช ทำให้ลดต้นทุนในการผลิต เป็นต้น

๖. เป็นแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ได้รับการคัดเลือก จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร จัดตั้งให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ประจำอ่างเก็บน้ำห้วยปี่ บ้านเหล่านกยูง หมู่ที่ ๖ ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

๗. ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราช- สุกดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการประกวดเกษตรกรดีเด่นหมู่บ้าน รอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องใน โอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ แปลงเกษตรหน้าฝน ๔๗ ไร่ หมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

๑. ข้อมูลทั่วไป ของหัวหน้าศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง ตามแนวพระราชดำริ

นายละมัย พังแสงสุ อายุ ๕๓ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ ทำการเกษตรในพื้นที่แปลงเกษตรหน้าฝน ๔๗ ไร่ หมู่ที่ ๔ บ้านนาคำ ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ๒ คน จำนวนแรงงานประกอบอาชีพ ๒ คน

เมื่อปี ๒๕๒๕ นายละมัย พังแสงสุ ได้เข้ามาทำงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมด้วยเพื่อน ๆ รวม ๑๐ คน โดยมาทำงานเป็นลูกจ้างที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ และได้ทำการเกษตรควบคู่ไปด้วย โดยมีการนำเอาความรู้จากศูนย์ฯ ไปปฏิบัติที่แปลงของตนเอง จนกระทั่งปี ๒๕๔๔ ได้รับคัดเลือกเป็นเกษตรกรตัวอย่างของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และการใช้ชีวิตอย่าง “พอเพียง” ซึ่งได้นำเอาแนวพระราชดำรินำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในเรื่องของทฤษฎีใหม่และการเกษตรแบบผสมผสาน มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนิน

ชีวิตประจำวันและได้นำประสบการณ์จากการทำงานมาพัฒนา
ที่ทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ซึ่งได้รับการจัดสรรที่ทำกินจาก
ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เป็นพื้นที่การเกษตรอาศัย
น้ำฝน จำนวน ๔๗ ไร่ และด้วยความขยันประกอบกับความอดทน
จึงทำให้ประสบผลสำเร็จในปัจจุบัน จนได้รับการยกย่องให้เป็น
เกษตรกรตัวอย่าง มีการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรอย่าง
ต่อเนื่อง และมีการทำการเกษตรแบบหมุนเวียนตลอดปี มีการ
ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ การใช้ปุ๋ยพืชสด การทำน้ำหมักชีวภาพ
การใช้สารป้องกันและไล่แมลงเพื่อลดต้นทุนการผลิต และการทำ
บัญชีครัวเรือนอย่างง่าย ๆ ของเกษตรกร

ก่อนเข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน จำนวน
๗๗,๐๐๐ บาทต่อปี

หลังเข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน (ปี ๒๕๕๒)
จำนวน ๑๑๙,๑๑๖ บาทต่อปี

๒. พื้นที่ดำเนินการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ

พื้นที่ดำเนินการจัดทำแปลงเกษตรผสมผสานเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จำนวน ๘ ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ทำนา ๖ ไร่ สระน้ำ ๑ ไร่ ที่อยู่อาศัย ๒ งาน ที่สวน ๒ งาน

๓. การได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

- ๓.๑ การสนับสนุนด้านวิชาการและถ่ายทอดความรู้
 - เข้ารับการฝึกอบรมโครงการทำข้าวกล้องงอกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จำนวน ๑ ครั้ง ต่อ ๒ วัน
 - เข้ารับการฝึกอบรมโครงการจัดทำบัญชีฟาร์มของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสกลนคร จำนวน ๑ ครั้งต่อ ๒ วัน
 - เข้ารับการฝึกอบรมโครงการประมงน้ำจืดของกิจกรรมประมง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จำนวน ๒ ครั้ง ครั้งละ ๑ วัน

- ได้รับความแนะนำ และได้รับเอกสารข้อมูลข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ
- เข้ารับการฝึกอบรมกับกิจกรรมประมง เรื่องการ เลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงปลาตะเพียนและ ปลายี่สก เพื่อการแปรรูปทำปลาสาม จำนวน ๒ ครั้ง
- เข้ารับการอบรมกับกิจกรรมปรับปรุงบำรุงดิน ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพอัดเม็ด จำนวน ๕ ครั้ง

๓.๒ สนับสนุนด้านทุนและปัจจัยการผลิต

- ได้รับความสนับสนุนถึงน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ จาก กรมส่งเสริมการเกษตร ขนาด ๑,๐๐๐ ลิตร ๒ ถึง
- ได้รับความสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ จากกิจกรรม ป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ
- ได้รับความสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี จาก กิจกรรมข้าว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จำนวน ๑ แปลง
- ได้รับความสนับสนุนการขุดบ่อบาดาล ๑ บ่อ จาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

๔. ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริ ปี ๒๕๕๒/๒๕๕๓

กิจกรรมเด่น สมุนไพร
กิจกรรมรอง ไม้ผล

ที่	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ปริมาณ	ผลผลิตรวม	คิดเป็นมูลค่า (บาท)
๑	ทำนา	๖ ไร่	๓,๒๗๕ กก.	๔๙,๙๐๐
๒	เลี้ยงไก่ดำ	๓๐ ตัว	๓๐ ตัว	๔,๘๐๐
๓	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	๔๐ ตัว	๔๐ ตัว	๔,๐๐๐
๔	เลี้ยงกบในกระชัง ท่อซีเมนต์	๑ บ่อ	๒๐๐ ตัว	๒,๐๐๐
๕	เลี้ยงปลา	๑ บ่อ	๒,๐๐๐ ตัว	๗,๐๐๐
๖	โค	๑ ตัว	๑ ตัว	๘,๐๐๐
๗	โรงปุ๋ยหมักชีวภาพ	๑ หลัง	๕,๐๐๐ กก.	ใช้เองในแปลง
๘	ปลูกลิ้นจี่	๑ งาน	๔๕๐ กก.	๙,๐๐๐
๙	ปลูกกล้วย	๑ งาน	๑๐๐ กก.	บริโภค ในครัวเรือน
๑๐	ปลูกพืชสมุนไพรเพื่อ ทำยา	๑ งาน	-	๑๕,๐๐๐

ภาพกิจกรรม

แปลงนาข้าว

เลี้ยงปลาในกระชัง

เลี้ยงวัว

แปลงต้นลิ้นจี่

เลี้ยงไก่ดำภูพาน

ปลูกพืชสมุนไพรไว้จำหน่าย

หนังสือชุด จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา เป็นหนังสือชุดจำนวน ๑๔ เล่ม ประกอบด้วย

๑. หลักการทรงงาน
๒. รากฐานความมั่นคงของมนุษย์
๓. น้ำคือชีวิต
๔. ปราชญ์แห่งดิน
๕. รักษ์ป่า : รักษาสิ่งแวดล้อม
๖. วิถีแห่งดุลยภาพ
๗. ทฤษฎีใหม่
๘. ชะลอน้ำ : เพิ่มความชุ่มชื้น
๙. กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต
๑๐. พลังงานสีเขียว
๑๑. จากน้ำเสียสู่น้ำใส
๑๒. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต
๑๓. ผลสำเร็จสู่ประชาชน
๑๔. พระเกียรติเกริกไกร

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

เลขที่ ๒๐๑๒ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖

ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๗-๘๕๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๔๗-๘๕๖๒ www.rdpb.go.th

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร.
๒. นายโกวิท เพ่งวาณิชย์ รองเลขาธิการ
๓. หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ รองเลขาธิการ

คณะทำงาน

๑. นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ ประธานคณะทำงาน
๒. นายปวีตร นวะมะรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคเหนือ
๓. นางสุพร ตรินรินทร์ ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงาน
๔. นางศศิพร ปาณิกบุตร นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ
๕. นายศุภวิชต์ อินทราวุธ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ
๖. นางกัญชัชญา ทองคำ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๗. นายอิทธิพล วรนุช นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๘. นางสาวณัฐฤดี แสนทวีสุข เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
๙. นางสาวปุกฤษณ์ สมิ ราชศรี เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

ภาพประกอบ

ฝ่ายโสตทัศนศึกษา สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงาน กปร.

พิมพ์ที่

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ปีที่พิมพ์

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

ISBN 978-974-7569-09-4

สำนักงานคณะกรรมการ
อำนวยการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
Office of the Royal Development Projects Board (Rdppb)

เลขที่ ๒๐๑๒ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๓-๘๕๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๔๓-๘๕๐๒

www.rdppb.go.th

ISBN 978-974-7569-09-4